

Rodina a finance

ANO, DĚTI, RODINNÝ ROZPOČET JE ZÁKLADEM ROZPOČTU STÁTNÍHO. NEDEJBOŽE, ABY TĚMU BYLO NAOPAK!

PhDr. Mgr. Jeroným Klimeš, Ph.D.

<http://klimes.mysteria.cz>

Nová situace – staronové problémy

Není týden, abychom u ombudsmana neřešili osud nějakého nešťastníka, který se zamotal do dluhů a teď úpí pod jhem exekutorů. Někdy je to jeho vina, někdy má vcelku jen smůlu, že se zadlužil jeho partner či dítě.

Nové jevy

Půjčky, kreditní karty, kontokorent ap.

Narůstající počet těchto případů indikuje, že velmi velké procento naší populace neumí zacházet s penězi

Naučit se zacházet s penězi je celoživotní úkol, který samozřejmě začíná v dětství.

Vztah mezi psychologii a ekonomikí

Psychologie je věda o prožívání a chování. Ekonomie je věda o chování lidí ve vztahu k penězům. Dalo by se tedy říci, že ekonomie je takové odvětví psychologie - zkrátka psychologie peněz.

Ekonomové mají k psychologii velmi blízko a často přináší obdivuhodné psychologické výzkumy. Ale již základní ekonomické pojmy jsou velmi užitečné pro psychologický vhled.

Volné a vázané statky

Volné statky jsou takové, kterých si každý může vzít kolik chce a ještě zbyde, například vzduch k dýchání, reklamní materiály (propisky).

Vázané statky jsou ty, kterých nemůže mít každý, kolik chce - například půda či elektrika ap.

- Vázaný statek vždy představuje frustraci.
- Peníze je poukázka na vázaný statek, ergo představuje frustraci.

Jídlo jako volný i vázaný statek

Běžela liška po ledu,
ztratila klíček od medu.
Kdo ho má, ať ho dá,
ať se liška nehněvá.

V domácnosti je dnes jídlo volným statkem - každý si může vzít z ledničky, co chce. To ještě před pár lety nebylo pravidlem. Jídlo bylo vázaným statkem, spižírna se zamykala, protože jinak by děti všechno snědly.

Kontrast mezi jídlem a penězi

Je dobře, že se jídlo stalo v domácnosti volným statkem.

Rodiče ale musí neustále kontrolovat, aby se dítěti nestaly peníze volným statkem, když jich děti mohou mít, kolik se jim zlíbí.

Peníze byly vynalezeny na sdílení vázaných statků a není dobré, když se stávají volným statkem, protože pak se mění v bezcenné papírky a plíšky plechu. Pokud děti zahrnujeme přebytkem peněz, nikdy se s nimi nenaučí zacházet.

Děti musejí trvale pociťovat, že mají peněz o něco méně, než by si přály.

Vypadá to jako týraní dětí, ale není, protože stejně tak je správné, že i my máme tento pocit celý život. To je jen vedlejší produkt faktu, že peníze dobře fungují.

Bohatí versus chudí rodiče

- Každé prostředí klade specifické problémy na rodiče.
- S jinými problémy ohledně peněz se potýkají chudé rodiny a s jinými bohatí. Problémy chudých jsou tradičně dobře dokumentovány, ale bohatší rodiny si často málo uvědomují, jaké nástrahy na ně klade fakt blahobytu.
- Mnozí rodiče musejí často uměle vytvářet limity, finanční stropy, a tak cíleně učit děti jednotlivé dovednosti. Ty u chudších rodin vznikají zcela přirozeně a samovolně. V tomto je výchova v bohatém prostředí náročná. Nejde o to držet děti zkrátka, nebo jim naopak dopřávat luxus.

Jak naučit děti, co je to vázaný statek

Děti se především musejí někdy naučit sociální směně: "Já dám - ty dáš."
To můžeme začít již ve věku dvou let.

Hrajeme si na obchod

Někdo má penízky a někdo věci. Vyměňujeme věc za penízek, samozřejmě v tomto věku bez ohledu na nominální hodnotu mincí.

Dítěti podáme peníze, aby je předalo prodavači či řidiči v autobuse. Tím se dítě beze slov učí podstatě směny - jsou věci, které získám pouze výměnou.

Dělíme 20 Kč a jiné vyučující metody

Starší děti (předškolní či základní škola) jdou s námi nakupovat.

- Každému dítěti dáme nebo přislíbíme 20 Kč (ne příliš vysokou částku). Tak se vyhneme škemrání.
- Děti si mohou v obchodě vybrat, co chtějí - jednu, dvě, tři věci do tohoto limitu.
- "Co nad to jest, z kapesného jest!" zní neúprosné pravidlo hry.

Užitná hodnota

Děti běhají po obchodě a přebírají - jsou lepší tři lízátka nebo sušenky či čokoláda - kdo ví, ale děti se učí, že každý se musí vejít do určitého limitu. V rámci limitu porovnávají užitnou hodnotu věcí, tj. ne kolik věci stojí, ale jakou mají hodnotu pro dané dítě: Co je víc? Jedny bonbóny a lízátko nebo místo toho pět lízátek? Tímto zkoušením různých kombinací se dítě učí **maximalizovat užitnou funkci, tzn. za stejné peníze získat co největší subjektivní užitek či uspokojení.**

Pokud dětem jen slepě kupujeme věci na jejich naléhání, nebo jim zakazujeme si cokoli koupit, tak jim bráníme naučit se této dovednosti.

Půjčky a reklama

V popsané hře na dělení dvacetikoruny musí zákonitě nastat situace, že přijde dcera s krabičkou "Fazole Harry Potter" za čtyřicet korun. To je ideální příležitost ukázat dva jevy.

1) jak uměle naroste cena určitého výrobku díky reklamě

Viz následující slidy

2) Půjčka a úroky

I když odhalíme pokus o manipulaci, to ještě neznamena, že si dcera ty kouzelné fazole nemůže koupit. Může, ale musí si půjčit nebo ušetřit.

Pozor zlý pes!

V divoké přírodě učí rodiče děti stopy dravé a nebezpečné zvěře.

My v našem světě musíme připravovat děti na specifická nebezpečí našeho prostředí, tj. například cíleně vysvětlovat, jak fungují nejrůznější fígle a triky používané v reklamě.

Zákeřná reklama

Nikdy nevyhazuj Camel z okna!

Profesionální a amatérská reklama

BAV SE A VYHRAJ
MERCEDES!

West
West

ZARUČENÁ VÝHRA!
100Kč Twist nebo Go kredit pro každého!

Ve hře je Mercedes-Benz třídy A, ale navíc i zájezd na Velkou cenu F1 v Německu, Twist sada Siemens C45 nebo hodinky West McLaren Mercedes.

NECH SE WEST!

MINISTR ZDRAVOTNICTVÍ VARUJE: KOUŘENÍ ZPŮSOBUJE RAKOVINU.

Pro informace na telefonní lince 800 30 30 30 nebo na www.bav-se.cz

Je to marné, pravý je jen **ROCK** jeden.

Na světě existuje mnoho fenoménů, které stále lákají k napodobování, přestože jsou nenapodobitelné. Patří mezi ně i **Fernet Stock Citrus**, nápoj vyrobený z vybraného Fernetu Stock ochuceného výtažky z vybraných citrusových plodů Brazílie, Izraele a Floridy. Díky tomuto vysoce kvalitnímu přírodnímu složení získává **Fernet Stock Citrus** lahodně jemnou chuť, již nezávisle žádným jiným způsobem.

www.citrus.cz

Dítěti dáme dvě volby

1) Rodičem preferovaná volba je ušetřit

Ano, dnes si nekoupí nic, ale příští týden bude mít fazole za čtyřicet plus úrok deset korun. Takže si koupí za dva nákupy zboží za 50 Kč. To je bezesporu výhoda, ale musí o týden oddálit uspokojení své potřeby.

2) Když si půjčí, zaplatí úrok

Dnes dostane čtyřicet, příští nákup nedostane nic a ten další jen polovinu. Tedy za fazole nakonec zaplatí 50 Kč, což je velmi dobrá cena ve srovnání třeba s hypotékami, kde je navýšení tuším okolo 80 %.

Je jedno, pro jakou volbu se dítě rozhodne. Uvědomme si, že někdy si to musí vyzkoušet a ve škole se to neučí. Každopádně dětem spíše doporučujeme variantu půjčky.

Oddálené uspokojení

Výplata = měsíc pracujeme, abychom dostali peníze někam na účet za další půl měsíc.

To je přeci v mnoha kulturách absurdní. Například ve Starém zákoně se bere jako těžký hřích zdržovat mzdu přes západ Slunce, protože tehdy to znamenalo, že celá mužova rodina trpěla hlady.

Měsíční výplata je těžce vydobytá vymoženost, kdy v naší společnosti běžně oddalujeme odměnu o měsíc a půl. Každopádně mnoho lidí nemá tuto dovednost. To nejsou jenom lidé na sociálních dávkách, ale samozřejmě i všechny děti, které také těžko chápou, že odměna přijde za tak strašně dlouhou dobu. Je tedy třeba podporovat kompenzační techniky.

Jaká je moje konstanta oddáleného uspokojení?

Jakou tuto konstantu mají moje děti?

Přepočítávání peněz

Ve školním věku děti milují třídění a jednoduché počty (viz reklama na cigarety). Při stavění peněz do sloupečků, grupování do desetikorun či stokorun a podobných operací dítě sní též o tom, co všechno by si mohlo koupit, kdyby mělo ještě o 50 Kč více. Toto snění je příjemné a de facto funguje jako náhradní uspokojení, které umožňuje skutečné uspokojení oddálit.

Kromě toho přepočítávání peněz slouží jako autoinhibiční metoda, tj. způsob, jakým se lidé zklidňují a zbavují tenze.

Samozřejmě přepočítávání peněz se může v dospělosti zvrhnout v zlovyk, kterému se musíme spíše bránit než ho podporovat. Ale život je o hledání vyvážených kompromisů.

Dva typy

Řekli jsme, že peníze jsou nástroj na směňování hodnot. Lidi můžeme rozdělit do dvou typů podle toho, na jaké hodnoty přepočítávají peníze:

Typ utrácivý přepočítává peníze na požitky

Přirozenější, ergo při výchově předpokládáme a předcházíme mu.

Klasická věta: "100 Kč to je pět piv!" Peníze je pálí v ruce a mizí velmi rychle po nabytí. Většina lidí spadá do tohoto druhu.

Typ šetřivý přepočítává peníze na práci, kterou ho stojí

Například když si jde koupit mobil, obrací ho v ruce a říká si: "Tak na to budu muset pracovat skoro čtrnáct dnů. Stojí mi to za to?" Tento typ lidí má zpravidla dost peněz na účtě, nedostává se do finančních krizí, ale na druhou stranu peníze neumí utratit. Kumuluje statky, které za něj utratí někdo jiný - partner/ka, potomci či stát (například vzpomeňme měnovou reformu za bolševika v 1953).

1953 Měnová reforma

= 2 Kč

Peníze jsou jen dočasné poukázky za vázané statky. Ale světe div se, ve skutečnosti jsou to jen kousky papíru.

Každý inklinuje k nějakému typu

Jednostranné sklony musíme cílevědomě kompenzovat.

Tedy šetřiví lidé se musejí trochu tlačit k utrácení,
Utraciví lidi ke spoření..

Cílem je kumulovat právě tolik peněz, kolik potřebujeme k smysluplnému naplnění našeho životního plánu. To je velmi proměnná částka - někdy šetříme na dům, někdy vystačíme jen s "provozní zálohou".

Často se můžeme setkat s tím, že lidé se podvolují svým sklonům - ať šetřit, nebo utrácet - pod záminkou, že tak činní pro děti. Někdy jsou si schopni si uvědomit zcestnost takových úvah až ve chvíli, když uslyší onu bolestivou větu: "Tatínku, já ten náš velký grunt nechci."

Radostné okrasné

Jestliže jeden v rodině je spořivý typ a druhý utrácivý, vzniká asymetrie. Je vcelku evoluční konstantou, že ženy utrácují z rodinného rozpočtu více než muži. Naproti tomu muži mají větší sklon dělat dluhy a špatně hospodařit.

Radostné okrasné

Ženě nechávám 2000 Kč měsíčně, aby si s nimi dělala, co chce. Má je prostě pro radost a na okrasu. Tím si ušetřím zbytečné dohady, jestli 600 Kč za dětské boty je hodně nebo málo. Pokud vydaje za věci, které z mého pohledu jsou zbytečnost, nepřesáhnou dva tisíce měsíčně, není třeba to komentovat. Stejně tak žena při mých případných řečech konstatuje, že to bylo z radostného okrasného a tím debata končí.

I dětské kapesné jsou peníze, které patří výlučně dítěti

Můžeme si s dětmi povídat o tom, jak se nakládá s penězi, ale nekritizujeme je za to, jak naloží se svým kapesným. To je jejich věc, která jim pomáhá navodit si vlastní autonomii. Samozřejmě je ouvej, když děti či partneri nejsou schopni vyjít s penězi.

Trvalý příkaz a neosobní přídavky

V psychologii platí heuristická zásada:

Do dvaceti let chráníme děti, nad dvacet chráníme rodiče.

Adolescenti a mladí dospělí

Partner je například alkoholik

Společník ve firmě je gambler

Když tito lidé nejsou schopni vyjít s penězi, je třeba začít chránit druhou stranu, a to především tím, že se poměrně tvrdě a neústupně nastaví hranice mezi rodinnými subsystémy.

Pořad lepší, když existují tvrdé hranice, než když bezbřehou lásku po mnohých ublíženích vystřídá bezbřehá nenávist. Tomuto ublížení a následné nesmiřitelné nenávisti se snažíme zabránit tím, že určíme pravidla propustnosti:

Pravidla propustnosti

- **Najdeme cyklus, ve kterém dotyčný dokáže vyjít s penězi**
U někoho je to měsíc, u někoho týden, u jiného pouhý den.
- **Nastavíme trvalý příkaz v bance**, kdy na kartu dotyčného dítěte či partnera odchází stanovená částka podle tohoto cyklu. Je třeba však si najít banku, která nevyžaduje poplatky za trvalý příkaz (např. www.fio.cz).
- **Dotyčnému nedáváme žádné peníze v hotovosti**. Když náhodou potřebuje více, než je cyklická částka, tak si s ním pohovoříme, proč je potřebuje. To bývá zpravidla pro druhého nepříjemná záležitost. Bývá dost inteligentní, aby dokázal předvídat rozhovor:
 - "Jestliže potřebuješ 300 Kč na jízdenku, tak si počkej tři dny a ony ti tam natečou."
 - "Rozumíš, ale já je potřebuju teď hned!"
 - "Ale to jsi věděl už měsíc, že chceš někam jet, ne? Tak si půjč od kamarádů s tím, že jim to za týden vrátíš."
 - "Ty jsi blbej..."
 - "Je mi líto, ale myslím, že ti už dávám dost."

Na štěstí pro rodiče, **naprostá většina těchto rozhovorů neproběhne v realitě, ale pouze ve fantazii dítěte**, a tak učí dotyčného i v dospělém věku se připravovat na budoucí výdaje. Kromě toho jejich předvídání, anticipace vede k tomu, že dotyčný v realitě tyto rozhovory ani nezačíná.

Hranice je pevně daná. Dospělé, nezaopatřené dítě dostává trvalým příkazem třeba 100 Kč denně na účet. To představuje 3000 za měsíc. To je pravda hodně, ale zároveň to má jasně definovaný strop. Když nadělá půjčky, tak se to třeba sníží na 60 Kč denně s tím, že se ze zbývajících peněz pokrývají náklady. Ano, sice nevíme, co dělá se svými penězi, ale hlavní výhoda je, že máme jistotu, že druhý má dostatečnou rezervu na přežití, a že my víme, co se děje s našimi penězi.

Neosobní princip: Není dobré, když si děti o peníze říkají. To vytváří buď zbytečné pocity ponížení u dětí, nebo neschopnost nastavit limity u rodičů.

Nastavená, automaticky fungující pravidla, například platební karty a trvalé příkazy právě tím, že jsou pevně určená, jsou pro narušené děti mnohem transparentnější a pochopitelnější a lépe se jim přizpůsobují, než když každá žádost o peníze je spojená s pocitem ponížení či viny.

Peníze, frustrace a nenávisť

Peníze jsou podle definice nástroj na směnu vázaných statků, kterých nemůže mít každý, kolik by si přál. Tak ale vázaný statek sám o sobě opět splňuje definici frustrace. Díky této logice jsou peníze neodmyslitelně spojeny s frustrací - ať jejím uspokojováním, vyrovnáváním mezi dvěma stranami nebo udržováním nerovnováhy.

Všechny procesy spojené s frustrací jsou principiálně nepříjemné či bolestivé. Proto se musí držet silou hranice o peníze mezi rodiči a dětmi. To je míra frustrace, která se má rovnoměrně rozdělit mezi obě strany. (Bud' rodiče nebo děti přijdou o požitky z těchto peněz a někdo je musí vydělat.)

To se často nedá obejít žádným psychologickým trikem, nedá se to druhé straně nějak elegantně vysvětlit. Prostě rodiče musejí v sobě najít tu sílu a odvahu postavit se svému dítěti čelem a nastavit vzájemné hranice finančních toků. To je náročný úkol, ale pokud jej neudělají, mohou jejich vztahy končit buď zneužíváním rodičů nebo nenávisť. **Nenávisť nakonec udělá to samé - nastaví hranice, ale za zbytečně velkou cenu.**

Krájíme byt

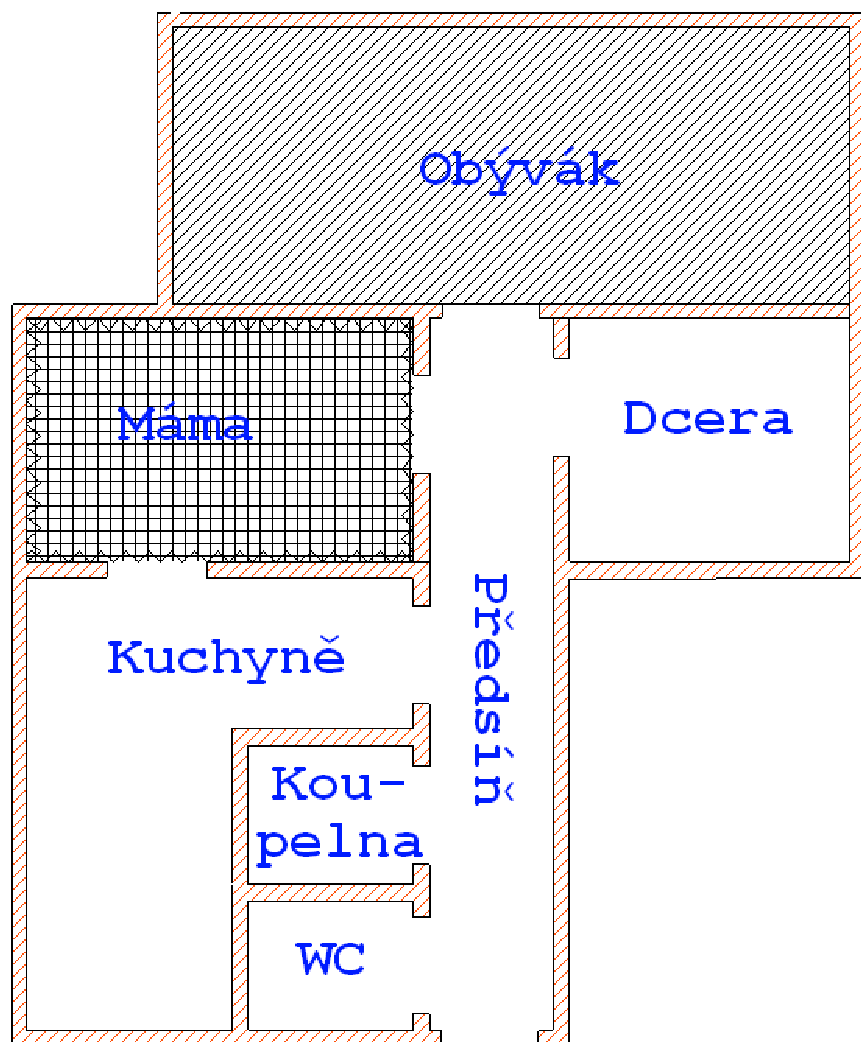
Doma se množí krádeže. Co dělat? Jedna pěstounská matka s potěšením konstatovala, že se naučila ovládat trezor. Každopádně ale stojíme před dilematem - vyhodit děti na ulici nebo trezor? Osobně jsem zastáncem toho, že většinou je lepší trezor, nebo jinou možností je rozkrájet byt.

Sousloví rozkrájet z byt vzniklo na motivy básničky mého kamaráda Tomáše Touly:

"Krájíme krychli,
nejsme dost rychlí,
krychle se choulí,
stává se koulí."

Na tuto básničku si vždycky vzpomenu, když si nechávám nakreslit půdorys bytu a když pak přemýšlíme, jaká pravidla nastavit. Na obrázku je jeden takový ukázkový byt.

Rozkrájený byt

Pokoj matky je pro dceru trvale nepřístupný: Dveře do kuchyně jsou trvale neprůchozí. Dveře z chodby jsou na kouli. Po příchodu z práce si tam matka uloží všechny cennější věci - mobil, tašku s penězi ap. Ve zbývajících částech bytu není nic, co by se dalo dát do zastavárny.

Bílé plochy jsou sdílené s tím, že dcera má trvalý přístup k jídlu, tedy její kapesné pokrývá běžné útraty.

Obývací pokoj má zvláštní režim. Když je matka doma, tak je pro dceru přístupný, ale jakmile jde večer spát, tak se též zamyká. Dcera totiž je schopná si přivést ve tři v noci pochybné kamarády a ubytovat je tam i se psy.

Ano, znamená to chodit s klíči na krku po vlastním bytě (rezervní má u známých), ale na druhou stranu, zase nepřijde o rodinu.

Vyhození dítěte z bytu doporučuji opravdu jako poslední východisko z neřešitelné situace. Vždy bych se před tím alespoň pokusil o toto "rozkrájení bytu".

Číslo jednací: [REDACTED]

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Okresní soud v [REDACTED] rozhodl předsedkyní senátu JUDr. [REDACTED] jako samosoudkyní ve věci způsobilosti k právním úkonům [REDACTED], zastoupené Mgr. [REDACTED], advokátem v [REDACTED] jako opatrovníkem, za účasti Okresního státního zastupitelství v [REDACTED]

t a k t o :

I. [REDACTED] se omezuje ve způsobilosti k právním úkonům tak, že není způsobilá nakládat s majetkem, jehož cena přesahuje **500,- Kč**, stejně jako měsíční mzdou, sociálními dávkami či důchodem, přesahující částku **500,- Kč**.

II. Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.

III. České republice se náhrada nákladů řízení nepřiznává.

IV. Mgr. [REDACTED], advokátu v [REDACTED] se přiznává odměna a náklady právního zastoupení ve výši **1.600,- Kč**, které mu budou vyplaceny z rozpočtových prostředků soudu po právní moci tohoto rozhodnutí.

Odůvodnění :

Zvláštní příjemce sociálních dávek

Historická norma - výplata se vydávala při západu slunce (Dt 24, 14-15):

Nebudeš utiskovat nádeníka, zchudlého a potřebného ze svých bratří ani ze svých hostí, kteří žijí v tvé zemi v tvých branách. Dáš mu jeho mzdu ještě téhož dne, než nad ním zapadne slunce, neboť je zchudlý a svým životem na ní závisí, aby nevolal proti tobě k Hospodinu a aby na tobě nebyl hřích.

Výplata peněz jednou za měsíc je proti přirozenosti řady sociálně slabých lidí. Nedokáží s ní vyjít.

Je ke zvážení, zda by soud nemohl určit zvláštního příjemce sociálních dávek tak, aby určil jeho monetární režim, třeba formou opatrovníka kontroloval denní přísun peněz.

Jde to DENNĚ!!!

Výplata dávek podle §43 111/2006 sb. o hmotné nouzi

Příspěvek na živobytí se vyplácí v kalendářním měsíci, na který náleží, v pravidelných měsíčních lhůtách určených plátcem příspěvku [tj. úřadem]. Je-li zřejmé, že příjemce nedokáže s větší částkou finančních prostředků hospodařit, lze příspěvek na živobytí poskytovat týdně nebo **denně**.

V mnohem větší míře by se měli ustanovovat zvláštní příjemci sociálních dávek.

Rozpočítat příjem na den

Mnoho klientů není schopno si spočítat jednoduchou rovnicí:

Kolik peněz mám na den?

$$\text{Plat} / 31 = ???$$

Kolik peněz mohu utratit každý den?

$$(\text{Plat} - \text{nájem} - \text{leasing} - \text{atd.}) / 31 = ???$$

Mámin mazánek

Děda – jediný muž v rodině – přemýšlí, co bude s vnukem po jeho smrti. Tomu je už 25 let. Žije stále s matkou. Není schopen pracovat, není schopen reprodukce. Povaluje se doma na kanapi před televizí. Rodina je to movitá, dobře zabezpečená, spořádaná.

Diagnosa syna: Inteligentní lempl

Děda i matka velmi úspěšní, matka se ale v dětství rozvedla, syn jí dělá něco jako partnera, odchod syna znamená pro ni samotu. Syn nedodělal ani jednu školu – vždy se pohádal s učitelkama ap. Vzdělání základní – velké ambice, pocity nároku na úspěch, extrovert, strhává pozornost na sebe, ale faktická neschopnost, nedůslednost, nespolehlivost atd.

Tři spontánní extrémní reakce:

- 1) vyhodit na chodník – nemá nikdo sílu
- 2) stále živit – dočasné řešení
- 3) neustále vyčítat
- 4) Vnuk neustále chodí buď za mámou nebo dědou a žebrá peníze

Varianta – tvrdá matračka

Mezi dědou, matkou a synem vznikne následující vzájemná úmluva (bez nepřátelství):

- 1) Koupit vnukovi garsonku, která však bude neustále psaná na matku.
- 2) Syn odevzdá klíče o máminýho bytu – chodí k ní pouze na návštěvy.
- 3) Matka bude synovi platit nájem, dokud bude nezaměstnaný.
- 4) V horším případě dá minimální částku na obživu, tj. do 100 Kč na den.
(Trvalý příkaz na konto vlastněné matkou, např. www.fio.cz)
- 5) Doma jej vždy přivítá, i když bude vědět, že syn chodí domů jen na polívku.

Řízená ztráta cca 5000 Kč/měsíc, která má za následek:

- 1) Vnuk neumře hladu a zimou. Není moc frustrovaný = není velká motivace k trestné činnosti.
- 2) Vnuk v garsonce trpí samotou – má potřebu vycházet a komunikovat s lidmi.
- 3) Pokud začne dělat nekontrolovatelné dluhy – okamžitě žádost na soud na omezení způsobilosti k nakládání s penězi.
- 4) Pokud chce cokoli nadstandardního (vařící konvice, telefon, Internet, alkohol atd.), tak si to musí buď najít na skládce či v kontejneru, nebo si na to vydělat.

Exekutoři, nezabavujte životní minimum!

Zásada: Sociální dávky jsou exekucí nedotknutelné!

Není možné, aby matka měla po exekuci 500 Kč na měsíc!!!

Každý by měl mít každý den dostatek peněz na nuzné přežití, například zmíněná matka rodiny cca 100 Kč/den.

Návrh řešení lichvářských půjček podle Člověka v tísní:

- zpřísnit podmínky pro uzavírání úvěrových smluv
- zakázat či omezit užívání rozhodčí doložky v těchto smlouvách
- podřídít činnost nebankovních společností státní licenci
- ustanovit kontrolní orgán, který bude tyto společnosti dozorovat (tím by mohla být ČNB, MF či ČOI)
- ustanovit zákonem arbitra pro řešení sporů mezi věřiteli a dlužníky
- vyloučit všechny sociální dávky z možnosti exekuce
- upravit pravidla pro vyhlášení osobního bankrotu (po vzoru USA)

Iva Janská MFDNES 19.06.2008

První půjčka jako špunt

Odhadneme maximální hodnotu půjčky

Ohodnotíme daného člověka, kolik jsme ochotni mu darovat, kdyby byl v nouzi, třeba po povodních.

Nicméně první půjčka rozhodně do této výše nesahá. Ta je malá. Čím méně dotyčného známe, tím méně peněz mu půjčíme. Ta představuje jednak charitu – neoficiální dar a zároveň test, který zjišťuje, jak dotyčný umí hospodařit s penězi. Když ne, tak zůstane jen u tohoto daru/půjčky.

Tato tvrdost je obranná antimanipulace - dovednost, kterou se i děti musejí naučit. Tato tvrdost nastavuje hranice a často jen díky jim můžeme zůstat přáteli s některými lidmi, nerozpadnou se rodiny ap.

Když tyto hranice nenastavíme cílevědomě my, tak je nakonec stejně nastaví ublížení a vzájemná nesmiřitelná nenávist.

Příklad špuntu

Před kostelem mě zastavili lidi, které jsem tam viděl jednou nebo dvakrát. Prý ztratili kartu a potřebovali by půjčit a už už mě krmili nějakou dojemnou příhodou. Řekl jsem si, kolik jsem ochoten jim ne půjčit, ale přímo darovat, a dal jsem jim 200 Kč. Ty od té doby fungují jako špunt. Dokud mi je nevrátí, tak už jim nepůjčím žádné peníze. Když je občas v kostele uvidím, tak je normálně bez zášti pozdravím, prohodím slovo a jen tak mimochodem se zeptám, zda nemají s sebou těch 200 Kč. Opět story, jak zapomněli atd. Touto kombinací – půjčka-dar a občasný dotaz - jsem dosáhl toho, že oni si ode mě již nemohou více půjčit a já nemám pocit ztráty. Jsou tedy lidově řečeno "zašpuntovaní". Podle jejich platební morálky ihned vidím, jestli jim mohu příště půjčit více, nebo zda zůstanou zašpuntovaní navěky.

Není problém, když dotyční znají tento mechanismus. Naopak je to lepší, alespoň se na něj mohou adaptovat, tj. začít vracet.

Zisk versus ztráty

Zvláště hyperaktivní děti velmi špatně snášejí, když přicházejí o něco, co již mají.

Můžeme dítěti říci, že dostane pytlík bonbónů, když bude hezky dělat domácí úkol. Ale ještě lépe můžeme motivovat, když jim ten pytlík dáme ještě před prací nad domácími úkoly a domluvíme si pravidlo, že za každou chybu jim jeden bonbón vezmeme.

Tento psychologický jev – nadhodnocování věcí, které již vlastníme, označují ekonomové jako **jev utopených nákladů**.

Utilitární funkce

Když však aplikujeme předchozí pravidlo, je třeba si dát pozor na jiné ekonomické či psychologické zákony. Například na užitnou funkci, kterou porušili jedni rodiče. Ty dali svému adoptovanému synu bonbóny s tím, že *za každé sprosté slovo mu jeden bonbón seberou*.

Jenže metoda prý nefungovala. Proč?

Docházelo k tomu, že kluk se držel dejme tomu půl dne, ale pak se v nějaké situaci zapomněl a řekl jedno sprosté slovo. Jakmile ale takto přišel o první bonbón, dostal se do neovladatelné úzkosti a začal sprostě nadávat tak dlouho, až do pěti minut přišel o všechny bonbóny.

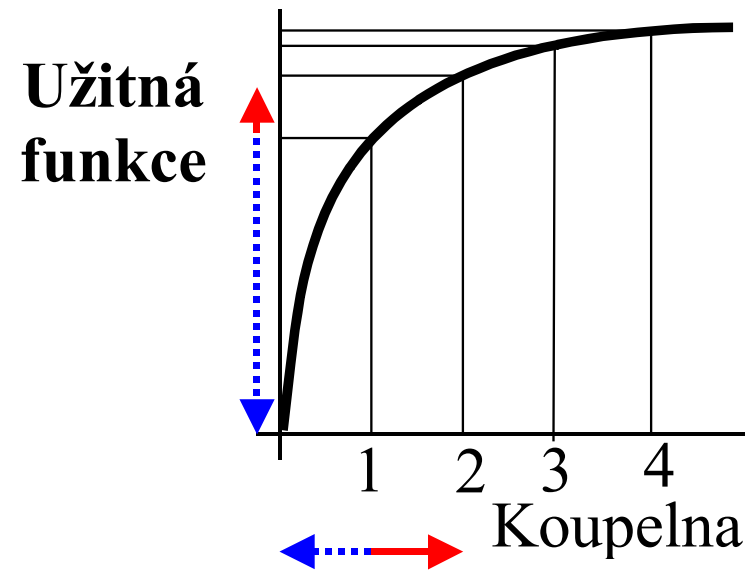
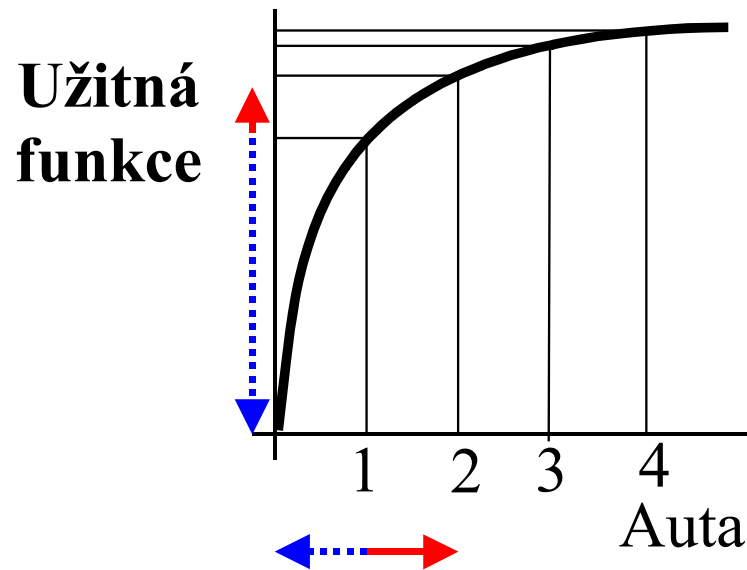
Zde je třeba si uvědomit, že pravidla musí být nastavena tak, že **dítěti na konci dne vždy musí nějaké bonbóny zůstat**. Proto druhé pravidlo: *Za hodinu může přijít maximálně o pět bonbónů*. Druhé pravidlo vychází z toho, že jeho záchvaty zpravidla netrvaly déle než 10 minut a živil je strach, že přijde o všechny bonbóny.

Takto na konci dne mu může vždy něco zůstat.

Užitná hodnota

Tento problém, jak bylo řečeno, vycházel z toho, že rodiče ignorovali jinou ekonomickou zákonitost, a totiž užitnou funkci. Tu si můžeme představit tak, že v peněžence máte poslední stokorunu na dva dny. Tyto poslední peníze pro vás znamenají mnohem více, než případná další stokoruna, kterou můžete získat. Tato první stokoruna znamená, že dva dny nebudete hlady. Je z ní mnohem větší užitek než z následujících stokorun. Kdybyste přišli o těchto sto korun, tak vás to naplní mnohem větším zoufalstvím, než by byla radost, kdybyste třeba v soutěži vyhráli další stokorunu.

Užitná funkce

Já mám obchod s auty. Moje potřeba aut je svrchovaně nasycená, ale nemám žádnou koupelnu. Soused rekonstruuje jádra. Jemu se rozbilo auto.

Obchod je možný, pokud oba mají pocit, že vydělali.

Vyměním své 4. auto za svou první koupelnu. Soused vymění svou 120. koupelnu za své první auto.

Pozdní chození do postele

Jedni rodiče měli problém s dcerou. Nebylo možno ji dostat do postele. I když byla dohoda, že po desáté by se mělo chodit spát, přesto vždy našla nějakou výmluvu, aby mohla camrat po bytě. Typický vyhledávač stresu - nejlepší výsledky podává, když je za pět minut dvanáct. Výchovná opatření vždy předpokládala, že se rodiče musejí rozčílit, což oba vysilovalo.

Doporučení

Rozpočítat kapesné na denní dávky. K pozdnímu spaní nedocházelo každý den, a tedy byla jistota, že dceři vždy zůstanou základní peníze. Následně udělat s ní dohodu, že jakmile bude spatřena, že chodí po bytě po desáté večer - vyjma koupelny a záchodu, někdo z rodičů přistoupí k tabuli a na kalendáři bez jediného slova, gesta či varování udělá poznámku, že den si koupila jedno večerní camrání. To stojí 25 Kč a je na ní, kolik si jich za měsíc koupí.

Kdo je pán a kdo je slouha?

Peníze jsou nástroj ke směřování vázaných statku a jako každý nástroj vyžadují od uživatele až řemeslnou zručnost. Kdo s nimi neumí zacházet, zraní se. Platí proto na ně stejné přísloví jako na oheň - jsou dobrým sluhou, ale zlým pánem.

Zde je vidět, jak ekonomie zkoumá psychologické zákonitosti chování lidí vůči vázaným statkům, a tak má s psychologií společné základy.

Při řešení finančních problémů nevystačíme pouze s intuitivními znalostmi psychologie, ale že je třeba znát i pár pojmů a zákonitostí z ekonomie.

Děkuji Vám za pozornost

PhDr. Mgr. Jeroným Klimeš, Ph.D.

<http://klimes.mysteria.cz>